

The background of the cover is a photograph of the Leaning Tower of Pisa, tilted to the right. The image is overlaid with a semi-transparent dark green filter. The tower's characteristic arches and columns are clearly visible.

PRAWO TURYSTYCZNE

Mirosław Nesterowicz

5. WYDANIE

PRAWO TURYSTYCZNE

Mirosław Nesterowicz

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

5. WYDANIE

Stan prawny na 1 stycznia 2016 r.

Wydawca
Izabella Małecka

Redaktor prowadzący
Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne
Anna Januchta

Łamanie
Wolters Kluwer

Zdjęcie na okładce
fotolia/Sergii Figurnyi

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

The logo for 'prawolubni' features the word in a stylized, lowercase font with a small heart above the 'i'. Below the text is a decorative wavy line.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-264-9983-8
5. wydanie

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Rozdział pierwszy	
Biura podróży	15
1. Historia biur podróży	15
2. Międzynarodowe organizacje biur podróży	18
2.1. Światowa Federacja Stowarzyszeń Biur Podróży (FUAAV)	19
2.2. Światowa Organizacja Biur Podróży (WATA)	20
2.3. Amerykańskie Stowarzyszenie Biur Podróży (ASTA)	21
2.4. Stowarzyszenie Polsko-Amerykańskich Biur Podróży (SPATA)	21
2.5. Stowarzyszenie Europejskich Touroperatorów (ETOA)	21
2.6. Ugrupowanie Krajowych Stowarzyszeń Agentów Podróży i Touroperatorów w Unii Europejskiej (ECTAA)	22
3. Dyrektywa Rady Wspólnot Europejskich o podróżach turystycznych	22
4. Podstawy prawne działalności biur podróży	25
4.1. Uwagi ogólne	25
4.2. Warunki działalności gospodarczej biura podróży i zabezpieczenia finansowe w razie niewypłacalności	27
5. Piloci wycieczek i przewodnicy turystyczni	31
6. Umowy zawierane przez biura podróży z przedsiębiorcami świadczącymi usługi	33
6.1. Umowy biura podróży z podwykonawcami	33
6.2. Prawo właściwe i jurysdykcja	37
7. Umowy zawierane przez biura podróży z klientami	40
7.1. Uwagi ogólne	40
7.2. Niedozwolone postanowienia umowne	44
7.3. Umowa o pojedyncze świadczenie	47
7.4. Umowa o podróż	50
7.4.1. Przedmiot umowy o podróż. Impreza turystyczna. Wycieczki fakultatywne	50
7.4.2. Charakter prawny umowy o podróż	52
7.4.3. Podstawy prawne umowy o podróż	53
8. Odpowiedzialność biura podróży z tytułu umowy o pojedyncze świadczenie ...	55
9. Odpowiedzialność biura podróży działającego jako agent	58
9.1. Istota umowy agencyjnej i odpowiedzialność agenta	58

9.2. „Rzekomy” agent	60
10. Odpowiedzialność biura podróży z tytułu umowy o podróż	62
10.1. Zagadnienia ogólne	62
10.1.1. Przesłanki odpowiedzialności	62
10.1.2. Podstawy i granice odpowiedzialności	65
10.1.3. Odpowiedzialność biura podróży za osoby trzecie świadczące usługi – usługodawców	72
10.2. Zagadnienia szczegółowe	78
10.2.1. Odstąpienie od umowy przez biuro podróży lub uczestnika wycieczki	78
10.2.2. Zmiana programu, terminu lub ceny przed rozpoczęciem wycieczki	82
10.2.3. Zmiana programu i nienależyte wykonanie umowy w trakcie wycieczki	86
10.2.4. Nienależyta organizacja wycieczki	91
10.2.5. Odpowiedzialność biura podróży za szkody na osobie uczestnika wycieczki. Obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa	93
10.2.6. Odpowiedzialność biura podróży za uszkodzenie lub utratę bagażu uczestnika wycieczki	100
11. Wynagrodzenie szkody	106
11.1. Zasady odszkodowania	106
11.2. Tabela Frankfurcka	108
11.3. Zadośćuczynienie pieniężne za „zmarnowany urlop” i utratę przyjemności wycieczki	108
12. Dochodzenie roszczeń	117
12.1. Postępowanie reklamacyjne	117
12.2. Postępowanie przed sądem – właściwość sądu i prawa, jurysdykcja, powództwo grupowe	119

Rozdział drugi

Zakłady hotelarskie	122
1. Uwagi wstępne	122
2. Podstawa odpowiedzialności hotelu lub podobnego zakładu	123
3. Pojęcie hotelu i podobnego zakładu	124
4. Gość hotelowy	128
5. Odpowiedzialność hotelu lub podobnego zakładu	129
5.1. Zasada odpowiedzialności	129
5.2. Rzecz wniesiona	130
5.3. Klauzule nieodpowiedzialności	133
5.4. Obowiązek zawiadomienia o szkodzie	134
5.5. Przedawnienie roszczeń gościa hotelowego	135
6. Ograniczenie odpowiedzialności hotelu lub podobnego zakładu	136
6.1. Kwotowe ograniczenie odpowiedzialności	136
6.2. Wyłączenie ograniczenia odpowiedzialności – zasada pełnego odszkodowania	137
6.2.1. Przechowanie hotelowe	137

6.2.2. Wina umyślne lub rażące niedbalstwo	139
7. Odszkodowanie	140
8. Wyłączenie odpowiedzialności hotelu lub podobnego zakładu	142
8.1. Właściwość rzeczy wniesionej	142
8.2. Siła wyższa	143
8.3. Wina uszkodzonego	144
9. Odpowiedzialność hotelu lub podobnego zakładu za pojazdy mechaniczne, rzeczy w nich pozostawione oraz żywe zwierzęta	146
10. Ustawowe prawo zastawu hotelu lub podobnego zakładu	147
11. Przedawnienie roszczeń przedsiębiorstw hotelowych	147
12. Odpowiedzialność i ustawowe prawo zastawu zakładów kąpielowych	148
13. Konwencja europejska o odpowiedzialności hotelarzy za rzeczy gości hotelowych	149
14. Odpowiedzialność hoteli w niektórych państwach Europy Zachodniej	151
15. Odpowiedzialność hoteli w Stanach Zjednoczonych	154
15.1. Zasady ogólne	154
15.2. Przykładowe uregulowanie odpowiedzialności hotelarza w stanie Nowy Jork	155
16. Odpowiedzialność hotelu za szkody na osobie gościa hotelowego	156
Rozdział trzeci	
Timesharing – prawo do czasowego korzystania z obiektu turystycznego	160
Rozdział czwarty	
Kempingi i pola biwakowe	166
Rozdział piąty	
Przechowanie rzeczy	170
Rozdział szósty	
Parkingi samochodowe	173
Rozdział siódmy	
Przewóz osób i bagażu	178
1. Źródła prawa przewozowego	178
2. Umowa o przewóz osób i ich bagażu	180
2.1. Istota i strony umowy	180
2.2. Zawarcie umowy przewozu	182
2.3. Prawa i obowiązki stron umowy przewozu	183
3. Odpowiedzialność przewoźnika za niewykonanie lub nienależyte wykonanie przewozu osób	184
4. Odpowiedzialność przewoźnika za szkody na osobie pasażera	192
4.1. Odpowiedzialność w przewozie kolejowym, samochodowym, komunikacji miejskiej oraz żegludze śródlądowej	192
4.2. Odpowiedzialność przewoźnika kolejowego w przewozie międzynarodowym	199

4.3.	Odpowiedzialność przewoźnika lotniczego w przewozie międzynarodowym i krajowym	201
4.4.	Czarter lotniczy	204
4.5.	Odpowiedzialność przewoźnika morskiego	207
5.	Odpowiedzialność przewoźnika za bagaż podróżnego	212
5.1.	Odpowiedzialność w przewozie kolejowym, samochodowym, komunikacji miejskiej oraz żegludze śródlądowej	212
5.2.	Odpowiedzialność przewoźnika kolejowego w przewozie międzynarodowym	214
5.3.	Odpowiedzialność przewoźnika lotniczego w przewozie międzynarodowym i krajowym	215
5.4.	Odpowiedzialność przewoźnika morskiego	218
6.	Koleje linowe, wyciągi linowo-terenowe, wyciągi narciarskie	220

Rozdział ósmy

Ubezpieczenia turystyczne	221
1. Uwagi ogólne	221
2. Ubezpieczenia samochodowe	223
2.1. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych (OC)	223
2.2. Ubezpieczenie następstw nieszczęśliwych wypadków (NNW)	228
2.3. Ubezpieczenie autocasco (AC)	228
3. Ubezpieczenia samochodowe w ruchu zagranicznym	231
3.1. System „Zielonej Karty”	231
3.2. Ubezpieczenie „Assistance”	231
4. Ubezpieczenie kosztów leczenia i następstw nieszczęśliwych wypadków w czasie podróży zagranicznej	233
5. Ubezpieczenie bagażu podróżnego	234
6. Ubezpieczenie kosztów rezygnacji lub przerwania uczestnictwa w imprezie turystycznej	236
7. Ubezpieczenie „Assistance Tourist”	238
8. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej w życiu prywatnym	238
9. Ubezpieczenie ryzyk związanych z amatorskim uprawianiem narciarstwa, narciarstwa wodnego i windsurfingu	239

Rozdział dziewiąty

Paszporty i wizy, przejścia graniczne i kontrola graniczna, opieka konsularna

za granicą	240
1. Paszporty	240
2. Wizy	242
3. Przejścia graniczne i kontrola graniczna	244
4. Opieka konsularna za granicą	245

Rozdział dziesiąty

Usługi restauracyjne i imprezy rozrywkowe	246
1. Usługi gastronomiczne	246

2. Imprezy rozrywkowe	247
-----------------------------	-----

Rozdział jedenasty

Uprawianie turystyki	248
-----------------------------------	------------

1. Turystyka w lasach i na obszarach poddanych ochronie przyrody	248
--	-----

2. Turystyka morska i na wodach śródlądowych	249
--	-----

3. Turystyka górska	250
---------------------------	-----

4. Obowiązki gminy jako gospodarza terenu w zakresie turystyki	251
--	-----

Rozdział dwunasty

Informacja i reklama w turystyce	257
---	------------

1. Informacja turystyczna	257
---------------------------------	-----

2. Reklama w turystyce	260
------------------------------	-----

Bibliografia	265
---------------------------	------------

WYKAZ SKRÓTÓW

Źródła prawa

- dyrektywa 2008/122/WE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/122/WE z dnia 14 stycznia 2009 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do niektórych aspektów umów timeshare, umów o długoterminowe produkty wakacyjne, umów odsprzedaży oraz wymiany (Dz. Urz. UE L 33 z 03.02.2009, s. 10)
- dyrektywa 90/314/EWG – dyrektywa Rady nr 90/314/EWG z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek (Dz. Urz. UE L 158 z 23.06.1990, s. 59; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 10, s. 132)
- dyrektywa 94/47/WE – dyrektywa 94/47/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 1994 r. w sprawie ochrony nabywców w odniesieniu do niektórych aspektów umów odnoszących się do nabywania praw do korzystania z nieruchomości w oznaczonym czasie (Dz. Urz. UE L 280 z 29.10.1994, s. 83; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 13, s. 315)
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- k.c.n. – kodeks cywilny niemiecki
- k.m. – ustawa z dnia 18 września 2001 r. – Kodeks morski (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 66 z późn. zm.)
- konwencja ateńska – Konwencja ateńska w sprawie przewozu morzem pasażerów i ich bagażu sporządzona w Atenach dnia 13 grudnia 1974 r. (Dz. U. z 1987 r. Nr 18, poz. 108 z późn. zm.)
- konwencja berneńska – Konwencja o międzynarodowym przewozie kolejami COTIF, sporządzona w Bernie dnia 9 maja 1980 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 100, poz. 674)
- konwencja europejska – Konwencja o odpowiedzialności osób utrzymujących hotele za rzeczy wniesione przez gości hotelowych, sporządzona w Paryżu dnia 17 grudnia 1962 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 22, poz. 197)
- konwencja lugańska – Konwencja z Lugano o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych z dnia 16 września 1988 r. (Dz. U. z 2000 r. Nr 10, poz. 132)

- konwencja montrealaska – Konwencja o ujednoczeniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego, sporządzona w Montrealu dnia 28 maja 1999 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 37, poz. 235 z późn. zm.)
- konwencja rzymska – Konwencja o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, otwarta do podpisu w Rzymie dnia 19 czerwca 1980 r. (Dz. Urz. UE C 169 z 08.07.2005, s. 10)
- konwencja warszawska – Konwencja o ujednostajnieniu niektórych prawideł, dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego, podpisana w Warszawie dnia 12 października 1929 r. (Dz. U. z 1933 r. Nr 8, poz. 49 z późn. zm.)
- konwencja z Guadalajary – Konwencja uzupełniająca konwencję warszawską, o ujednostajnieniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego wykonywanego przez osobę inną niż przewoźnik umowny, podpisana w Guadalajarze dnia 18 września 1961 r. (Dz. U. z 1965 r. Nr 25, poz. 167)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 23 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.w. – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1094 z późn. zm.)
- k.z. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 października 1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz. U. Nr 82, poz. 598 z późn. zm.)
- p.p.m. – ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1792)
- pr. przew. – ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 915)
- rozporządzenie 1371/2007 – rozporządzenie (WE) nr 1371/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym (Dz. Urz. UE L 315 z 03.12.2007, s. 14)
- rozporządzenie 181/2011 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 181/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. dotyczące praw pasażerów w transporcie autobusowym i autokarowym oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 (Dz. Urz. UE L 55 z 28.02.2011, s. 1)
- rozporządzenie 2027/97 – rozporządzenie Rady (WE) nr 2027/97 z dnia 9 października 1997 r. w sprawie odpowiedzialności przewoźnika lotniczego z tytułu przewozu pasażerów i ich bagażu drogą powietrzną

- (Dz. Urz. UE L 285 z 17.10.1997, s. 1 z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 3, s. 489)
- rozporządzenie 261/2004 – rozporządzenie (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylające rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (Dz. Urz. UE L 46 z 17.02.2004, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 8, s. 10)
- rozporządzenie 392/2009 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 392/2009 z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie odpowiedzialności przewoźników pasażerskich na morskich drogach wodnych z tytułu wypadków (Dz. Urz. UE L 131 z 28.05.2009, s. 24–46)
- rozporządzenie brukselskie – rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. Urz. UE L 12 z 16.01.2001, s. 1)
- rozporządzenie Rzym I – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz. Urz. UE L 177 z 04.07.2008, s. 6)
- rozporządzenie Rzym II – rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II) (Dz. Urz. UE L 199 z 31.07.2007, s. 40)
- u.s.d.g. – ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 584)
- u.u.o. – ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 392 z późn. zm.)
- u.u.t. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 196)

Czasopisma i publikatory

- Bull. civ. – Bulletin civile (Cour de cassation)
- D. – Recueil Dalloz
- Dz. U. – Dziennik Ustaw
- Dz. Urz. UE – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
- ECR – European Courts Reports
- Gaz. Pal. – Gazette du Palais
- GSP – Gdańskie Studia Prawnicze

I.R.	– Informations Rapides (Dalloz)
J.	– Jurisprudence (Dalloz)
J.C.P.	– Juris Classeur Périodique
KPP	– Kwartalnik Prawa Prywatnego
M.P.	– Monitor Polski
M. Praw.	– Monitor Prawniczy
MSiG	– Monitor Sądowy i Gospodarczy
N.J.W.	– Neue Juristische Wochenschrift
NP	– Nowe Prawo
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PiP	– Państwo i Prawo
PPiA	– Przegląd Prawa i Administracji
PS	– Przegląd Sądowy
Rejestr	– Rejestr Niedozwolonych Postanowień umownych UOKiK
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
Somm.	– Sommaire (Dalloz)

Organy orzekające

BGH	– Bundesgerichtshof (RFN)
ETS	– Europejski Trybunał Sprawiedliwości w Luksemburgu
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SA	– Sąd Apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– Sąd Okręgowy
SOKiK	– Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
TK	– Trybunał Konstytucyjny
WSA	– Wojewódzki Sąd Administracyjny

Inne

CIV	– „Przepisy ujednoczone o umowie międzynarodowego przewozu osób i bagażu kolejami (CIV)”, załącznik A do konwencji berneńskiej
IATA	– International Air Transport Association (Zrzeszenie Międzynarodowego Transportu Lotniczego)
o.w.u.	– ogólne warunki ubezpieczenia
SDR	– Special Drawing Rights (Specjalne Prawo Ciągnięcia)

BIURA PODRÓŻY

1. Historia biur podróży

Powstawanie biur podróży wiąże się ściśle z rozwojem turystyki; jest wyższym jej stadium, przejawiającym się w postaci turystyki organizowanej. Na tym etapie powstają agencje turystyczne – biura podróży, mające spełniać w turystyce takie zadanie, jakie w innych dziedzinach życia społecznego spełniają przedsiębiorstwa i instytucje świadczące usługi.

Poszczególne usługi (przewóz, wynajęcie pomieszczenia, dostarczenie wyżywienia, zapewnienie przewodnika itp.) były znane przez wieki, lecz w swym nowoczesnym zestawie jako całość (wycieczka) występują od niedawna. Przewóz był dość dobrze rozwinięty w starożytnym Rzymie (oczywiście na ówczesne możliwości); istniały tam nawet prywatne przedsiębiorstwa transportowe znajdujące się zwykle koło bram miejskich. O pierwszych oberżach w starożytnej Persji wspomina już Herodot, a w czasach rzymskich możemy mówić o początkach hotelarstwa. Powstają różnego rodzaju stacje postojowe, schroniska, gospody i karczmy (*mansiones, mutationes, stabularia, tabernae*) w miastach i przy głównych traktach, udzielające gościny podróżnym. Świadczą o tym zwłaszcza wykopaliska w Pompejach, a także teksty źródłowe. Nie cieszyły się jednak one dobrą sławą. Podróżni, którzy spędzali w nich noc, musieli pilnować swoich rzeczy, te bowiem wystawione były na nieuczciwość hotelarza i innych podróżnych.

W tamtych czasach przygotowania do podróży obciążały samego podróżnego, nie było bowiem jeszcze biur podróży. Tylko w Rzymie, gdzie ruch turystyczny rozwijał się na skalę gdzie indziej niespotykaną, zauważyć można pewne zaczątki świadczenia usług kompleksowych. Można twierdzić, że istniało tam pierwsze na świecie biuro podróży – *Cursus publicus* – które objęło swym zasięgiem całe Imperium Rzymskie i znakomicie ułatwiała komunikację urzędnikom cesarskim. Był to właściwie rodzaj poczty (stworzonej przez cesarza Hadriana), z której usług (transportu, zakwaterowania, wyżywienia) korzystali nie tylko kurierzy, lecz także różni urzędnicy. Otrzymywali oni bilet podpisany przez samego cesarza, określający prawa i obowiązki podróżnego, a nawet klasę środków transportu. Za zapewnienie usług zgodnie z treścią takiego biletu odpowiedzialni byli zawiadowcy poszczególnych stacji.

historia biur
podróży

Rzymianie mieli w starożytności bezsprzecznie największy wkład w rozwój usług turystycznych. Podróżowaniu sprzyjał stworzony przez nich system wspinających dróg, biegnących przez całe Imperium. Upadek Rzymu spowodował powrót do warunków, w których tylko odważni chcieli podróżować. W średniowieczu rozwijały się jedynie pielgrzymki i podróże handlowe.

Biura podróży pojawiły się dopiero w XIX w., co związane było przede wszystkim z rozwojem nowoczesnych środków transportu. Dlatego nie jest kwestią przypadku, że pierwsze biuro podróży powstało w kraju, gdzie wynaleziono maszynę parową i otwarto pierwszą na świecie linię kolejową. Właśnie w Anglii dnia 5 lipca 1841 r. odbyła się pierwsza zorganizowana wycieczka. Wpadł na ten pomysł Tomasz Cook, nauczyciel, członek towarzystwa wstrzemięźliwości, który przywiózł swoich zwolenników z Leicester na zgromadzenie do Longborough specjalnym pociągiem. Po negocjacjach z towarzystwem kolejowym wynajął pociąg i zaoferował przejazd za cenę 1 szylinga od osoby. Po tym sukcesie Cook organizował inne podróże i wycieczki, przekonawszy dyrektorów towarzystw kolei, że bardziej się opłaca przewozić licznych pasażerów za niższą cenę niż kilku za cenę bardzo wysoką. W 1845 r. Cook powołał agencję *Cook and Son*. W tym też roku zorganizował długą wycieczkę na trasie Leicester–Liverpool, podczas której uczestnicy mogli za niewielką dopłatą odbyć przejażdżkę statkiem po kanale La Manche. W czasie tej podróży wydany został pierwszy przewodnik i po raz pierwszy zaoferowano połączenie dwóch środków transportu. Następnie Cook organizował liczne wycieczki na kontynent, a w 1872 r. pierwszą w historii wycieczkę lądowo-morską dookoła świata. W 1928 r. biuro Cooka połączyło się z Międzynarodowym Towarzystwem Wagonów Sypialnych i jako wielki koncern (*La Compagnie des Wagons-Lits Cook*), świadczący wszelkie usługi związane z podróżą, istnieje do dziś, posiadając filie i agencje prawie we wszystkich krajach świata.

agencja Cooka

W następnych latach zaczęło powstawać wiele biur podróży. Usługi przez nie świadczone stawały się coraz bardziej wyspecjalizowane i coraz szersze, co głównie było wynikiem dynamicznego rozwoju środków transportu (żegluga, przewozu lotniczego, samochodowego), np. agencja *Henry Lunn* w Anglii specjalizowała się w organizowaniu pielgrzymek do Rzymu, wiele agencji nastawiło się na przewóz emigrantów z Europy do Ameryki.

Spadkobiercy Cooka zorganizowali w 1927 r. pierwszą wycieczkę lotniczą z Nowego Jorku do Chicago z okazji meczu o mistrzostwo świata w wadze ciężkiej między Dempseyem a Tunneym; w cenę biletu wliczone było również miejsce na widowni.

Większość biur podróży tworzona była przez kapitał prywatny i częstokroć międzynarodowy. Sprzyjał temu brak wszelkich ograniczeń dewizowych i celnych, a także swobodna cyrkulacja ludzi, towarów i kapitałów. Sytuacja zmieniła się radykalnie po I wojnie światowej. Na skutek barier celnych, paszportowych i dewizowych nasiliła się ingerencja władzy państwowej, która zaczęła traktować turystykę jako gałąź gospodarki, stanowiącą istotny

czynnik rozwoju państwa. To spowodowało, że zaczęły powstawać narodowe biura podróży, które miały realizować politykę państwa w zakresie turystyki. Biura te były zwykle potężniejsze niż większość poprzednio istniejących, działały przeważnie jako spółki, w których dominował kapitał państwowy. Głównymi ich celami były: organizacja turystyki krajowej i zagranicznej, sprzedaż biletów komunikacyjnych oraz szerzenie propagandy turystycznej. Do największych z nich należały: *Mitteleuropäisches Reisebüro* (MER), *Österreichisches Verkehrsbüro* (ÖVB) oraz *Compagnia Italiana del Turismo*, *Ibusz*, *Cedok*, *Intourist*, *Putnik*, a od 1923 r. – *Orbis*.

Rozwijała się też turystyka morska, choć pasażerskie przewozy morskie istniały od starożytności. Zdarzało się, że kapitan statku handlowego zabierał na pokład kupca udającego się do dalekich krajów w poszukiwaniu towarów, żołnierza zmierzającego do armii, w której podejmował służbę, podróżnika czy pielgrzymka. Na podstawie ustnej umowy patron lub kapitan statku zobowiązywał się przewieźć pasażera w zamian za opłatę. Był to najczęściej „czysty” przewóz, występujący powszechnie aż do XIX w. Kapitan wskazywał pasażerowi jedynie miejsce na pokładzie, czasami kabinę i przydzielał mu określoną ilość wody. Prowiant i pościel pasażer musiał mieć własne. W dawnych wiekach żegluga morzem była jednak niebezpieczna nie tylko z uwagi na sztormy, lecz także częste wojny morskie i ataki piratów, zwłaszcza w basenie Morza Śródziemnego. Przewoźnicy morscy nie zawsze byli uczciwi i zamiast chronić podróżnych, grabili ich mienie. Wybitny prawnik rzymski, *Labeo*, żyjący w I w. n.e., skarży się, że „tak na morzu, jak na lądzie nękanie jesteśmy przez łotrzyków” (*Digesta* 47.9.3.2). Z piractwem dość skutecznie walczył cesarz Oktawian August. Jednak rabunki towarów i porywanie ludzi w niewolę powróciły w basenie Morza Śródziemnego w VIII w. wraz z rozwojem korsarstwa muzułmańskiego. Wyprawy krzyżowe i masowe pielgrzymki do Ziemi Świętej wpłynęły na wzmożenie przewozów osób morzem. Wielkie odkrycia geograficzne w XV i XVI w. spopularyzowały podróże morskie do bardziej odległych krajów. W czasach nowożytnych ze względu na wielką emigrację z Europy, z krajów biednych i przeludnionych do Ameryki nastąpił wielki rozwój żeglugi pasażerskiej, który trwał do połowy XX w. Pierwszym statkiem, który w 1620 r. przewiózł 102 osadników z Anglii do Ameryki, był „*Mayflower*”. Szczególnie znaczenie dla wzrostu przewozów pasażerskich miało zastosowanie w żegludze energii parowej. W 1818 r. w Nowym Jorku zbudowany został „*Savannach*”, nowy typ statku z trzema masztami i o napędzie parowym. Był pierwszym parowcem, który przepłynął Atlantyk z Ameryki do Europy. Pod polską banderą w okresie międzywojennym rejsy wycieczkowe odbywało pięć statków pasażerskich: „*Polonia*”, „*Pułaski*”, „*Kościuszek*”, „*Batory*”, „*Piłsudski*”, a na krótko przed wybuchem II wojny światowej – „*Sobieski*” i „*Chrobry*”. W żegludze pasażerskiej dominował na morzach potężny armator brytyjski „*Cunard Line*”, który już w 1840 r. zaczął eksploatować pierwszy transatlantyk – „*Britannia*” – pomiędzy Europą a Ameryką. W ciągu stulecia (1814–1914) przewieziono przez At-

Mirosław Nesterowicz – profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk prawnych; wykładowca na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; specjalista z zakresu prawa cywilnego; autor wielu publikacji z tej dziedziny, także z prawa turystycznego.

Książka zawiera omówienie najważniejszych problemów związanych ze stosowaniem przepisów prawa turystycznego, w tym m.in.:

- prawnych aspektów działalności biur podróży, hoteli, podmiotów prowadzących kempingi, pola biwakowe i parkingi samochodowe;
- regulacji odnoszących się do międzynarodowego i krajowego przewozu osób i bagażu, ubezpieczeń turystycznych oraz usług restauracyjnych;
- kwestii dotyczących uprawiania turystyki, paszportów i wiz, przejść granicznych, kontroli granicznej oraz informacji i reklamy w turystyce.

W publikacji uwzględniono liczne przepisy prawne i orzecznictwo z zakresu turystyki w prawie polskim, prawie Unii Europejskiej oraz konwencjach międzynarodowych.

Książka przeznaczona jest przede wszystkim dla studentów prawa, administracji i turystyki oraz pracowników biur podróży, hoteli, ośrodków turystycznych, przedsiębiorstw transportowych i zakładów ubezpieczeń. Korzystać z niej mogą także sędziowie, adwokaci oraz radcowie prawni.

ISBN 978-83-264-9983-8

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL